

Kur'ân'a göre imanda delilin önemi

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۗ قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنُ ۗ قَالَ
بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ۗ

“Bir zaman İbrahim (a.s.) ‘Ey Rabb'im! Ölülerini nasıl dirilteceğini bana göster.’ dedi. Allah, ‘İnanmadın mı?’ buyurdu. O da ‘Evet inandım, fakat kalbimin mutmain olması ve yatışması için bunu istiyorum.’ dedi.” (Bakara suresi 260. ayet).

Bu ayet, **delil talep etmenin önemine ve meşruyetine açık bir işaret taşır.** Çünkü Hz. İbrahim (aleyhisselâm) Allah'ın ölülerini diriltmeye kadir olduğuna zaten iman etmişti. Onun isteği, haşa imanın zayıflığından doğan bir şüphe değil; **imanın daha yüksek bir mertebesine ulaşma arzusu**du.

Hız. İbrahim (a.s.) burada, “inanmıyorum” demiyor; aksine **“inandım, fakat kalbimin tatmin olması için görmek istiyorum”** diyor. Demek ki iman eden bir kimse de imanını kuvvetlendirmek, kalbini daha fazla itminana ulaştırmak için delil isteyebilir.

Bu ayet aynı zamanda **taklidî iman ile tahkikî iman arasındaki farkı** da gösterir. İnsan bir hakikati işiterek inanabilir; fakat o hakikati delillerle, tefekkürle ve müşahede ile daha derin şekilde kavradığında kalbi daha güçlü bir yakîne ulaşır. İşte Hz. İbrahim (aleyhisselâm)'ın talebi de bu yakîn derecesini artırmaya yöneliktir. Zira **delil, imandaki yakîni artırır.**

Bu ayetten çıkan bazı önemli dersler şunlardır.

1- İman ile itminan aynı derece değildir.

İnsan bir hakikate inanabilir; fakat daha fazla açıklama, delil ve müşahede ile o iman kalpte daha kökleşir. “İnanıyorum ama daha iyi anlamak istiyorum.” demek küfür değil; çoğu zaman bir **kemal arayışıdır.** Çünkü insanın fitratında **tekâmül etme ve hakikati daha mükemmel şekilde kavrama meyli** vardır. Bu sebeple insan bildiği bir hakikati daha açık, daha kuvvetli ve daha yakînî şekilde anlamak ister.

2- Delil talebi kalbi yatıştırır.

Ayetin ifadesiyle: **لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي** – “Kalbimin mutmain olması için.” Demek ki delil, kalpteki tereddütleri giderir, zihni sakinleştirir ve imanı tahkikî hâle getirir.

Bu yönüyle **delil adeta bir süpürge gibidir**; kalpte biriken şüpheleri, vesveseleri ve karanlık düşünceleri süpürüp temizler. Böylece kalp itminana kavuşur, iman ise daha sağlam ve yakînî bir hâl alır.

3- Hakikati anlamak için soru sormak meşrudur.

Eğer her delil talebi yanlış olsaydı, Hz. İbrahim’e bu isteği sebebiyle bir azarlama gelirdi. Fakat Allah Teâlâ bu talebi reddetmemiş, bilakis ona ölümlerin dirilişini gösteren bir misal sunmuştur.

4- İmanın kuvvetlenmesi istenmelidir.

Bu ayet, “Ben zaten inanıyorum; araştırmaya gerek yok.” anlayışını kırar. Peygamber bile iman ettiği hakikatin daha yüksek mertebesini talep ediyor. O hâlde müminin delil araması, okuması, sorması ve tefekkür etmesi elbette daha da önemlidir.

Netice olarak bu ayet, **delil aramanın inkâr değil; imanı kuvvetlendirme gayreti olduğunu** gösterir. Çünkü burada maksat inkâr değil; **imanı taklitten tahkike çıkarmak ve ilmelyakîni aynelyakîne yaklaştırmaktır.**

Nitekim Kur’ân’da Hz. **Üzeyir (a.s.)** kıssasında da benzer bir durum anlatılır. Üzeyir (a.s.), harap olmuş bir şehir hakkında: **“Allah burayı ölümünden sonra nasıl diriltecek?”** diye sormuş; bunun üzerine Allah Teâlâ onu ve eşeğini öldürmüş, yüz yıl sonra tekrar diriltmiştir (Bakara 2/259). Kıssanın sonunda Üzeyir (a.s.) **“Şimdi biliyorum ki Allah her şeye kadirdir.”** demiştir.

Elbette Üzeyir (a.s.) başta Allah’ın kudretini bilmiyor değildi. Bir peygamber olarak buna zaten iman ediyordu. Ancak bu hadise ile **imanındaki yakîn daha da ziyadeleşmiş**, ilmelyakîn derecesindeki bilgi aynelyakîn derecesine yükselmiştir.

5- Bu Zamanın Şartlarında Delilin Zarureti

Bugün imanın erkânına sürekli saldırılar yapılırken, materyalist düşünceler taklidî imanları sarsarken delil aramayı küçümsemek büyük bir gaflettir. Şüphe rüzgârlarına dayanamayıp savrulanların hâli ortadayken, imanı delillerle kuvvetlendirmeyi “boş iş” saymak **gafletin en yüksek derecesidir**. Çünkü bu zamanda iman ancak **delil, tefekkür ve tahkik ile** muhafaza edilebilir.

Bugün gençlerin zihni her gün yüzlerce şüphe ile karşılaşılıyor. İnternet, sosyal medya ve ideolojik akımlar sürekli iman hakikatlerine itirazlar yöneltiyor. Böyle bir zamanda **imani**

delillerle kuvvetlendirmeye çalışmayı “boş iş” görmek, hakikati anlamamaktan başka bir şey değildir.

Sorulması gereken şudur: İmanın erkânına hücum eden bu fikirlerin rüzgârına **delilsiz, hazırlıksız ve taklidî bir imanla nasıl mukavemet edilecektir?**

Eğer iman hakikatleri delillerle tahkim edilmezse, şüphelerin fırtınası karşısında birçok insanın savrulması kaçınılmaz olur. Nitekim bugün savrulanların hâli ortadadır.

6- “Şüphen mi var ki delil arıyorsun?” diyenlere cevap

Delil aramayı küçümsemek, aslında Kur’ân’ın gösterdiği yolu küçümsemektir. Çünkü Kur’ân baştan sona insanı **tefekküre, delile ve ibretle bakmaya** çağırır. Eğer delil aramak boş bir iş olsaydı, Kur’ân’da yüzlerce ayet insanlara **“Bakmaz mısınız? Düşünmez misiniz? Akletmez misiniz?”** diye hitap etmezdi.

Dahası, bir peygamber olan Hz. İbrahim (aleyhisselâm) bile **“Rabbim, ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster.”** diyerek hakikatin delilini görmek istemiştir. Allah Teâlâ da bu talebi reddetmemiş, bilakis ona cevap vermiştir. Demek ki **delil aramak küçümsenecek bir iş değil, imanı kuvvetlendiren bir yoldur.**

Asıl garip olan şudur: İnsanlar dünya işlerinde en küçük meselede bile delil isterler; bir ilaç alırken araştırır, bir ev alırken inceler, bir söz duyunca ispat talep ederler. Fakat konu **iman ve ebedî hayat** olunca delil arayanlara “Boş işlerle uğraşıyorsunuz.” demek, büyük bir çelişkidir.

Hakikatte delil aramak boş bir iş değil; **imanı taklitten tahkike çıkaran en mühim yollardan biridir.** Çünkü delil arttıkça yakîn artar, yakîn arttıkça iman kuvvetlenir. Bu yüzden delil aramak değil; **delilsiz yaşamak** asıl tehlikelidir.

7- Âlimlere Göre İman Delillerini Bilmenin Hükmü

İmam-ı Âzam, İmam Şafi, Ahmed b. Hanbel, Süfyan-ı Sevri ve cumhura göre:

Delil bilmesede de kişinin imanı **sahihtir.** Ancak iman hakikatlerinin delillerini öğrenmeyi terk ettiği için **günahkâr ve asi olur.** Bu âlimlere göre, iman hakikatlerinin delillerini bilmek vaciptir. Terki ise haramdır.

İmam Eş’arî’ye göre imanın sıhhatinin şartı, imanın temel meselelerini **aklî delillerle bilmektir.** Bu sebeple iman hakikatlerinin delillerini bilmeyen kimse onun nazarında **mutlak mümin sayılmaz.** Bununla birlikte küfre zıt bir inancı bulunduğu için **kâfir de değildir.**

Bu kişi, iman hakikatlerini araştırmayı ve delil talep etmeyi terk ettiği için **asi sayılır.** İmam Eşari şöyle devam eder: “Bu kimse diğer asiler gibidir. Yani içki içen, kumar oynayan ve diğer haramları işleyen asiler gibidir. Onun durumu Allah’a kalmıştır. Allah isterse onu affedip cennetine koyar, dilerse günahı kadar ona azap çektirir ve daha sonra cennetine sokar.”

Netice olarak iman hakikatlerini delilleriyle öğrenmek ve imanı taklitten tahkike çıkarmak bu zamanda büyük bir zarurettir. Bu hususta **Risale-i Nur Külliyyatı**, iman hakikatlerini aklî ve mantikî delillerle izah ve ispat eden müstesna bir eser olarak öne çıkar. Nice insanların imanını kuvvetlendirmiş, taklidî imanları tahkikî imana yükseltmeye vesile olmuştur. Bu sebeple imanların takviyesi ve şüphelerin izalesi noktasında Risale-i Nur, bu asır için çok kıymetli bir rehber hükmündedir.